

Femei deosebite în scripturile evreiești - Homa, frumoasa soție a lui Abaye אשת אביי [anul 5785]

De data aceasta vă prezint o poveste talmudică incredibilă despre o femeie de o frumusețe uluitoare, Homa (o altă versiune este Huma), căsătorită pentru a treia oară cu înțeleptul din Babilon Abaye 278-338) אביי e.n.). Această poveste apare în Talmud, tractatul Ketubot 65:a.

Abaye este un înțelept din cea de a patra generație a înțelepților din Talmud, numiți *amora* אמורא. El era șeful școlii evreiești, *yeșiva*, din orașul babilonean Mehoza. După ce el a întâlnit-o pe Homa, o femeie de o frumusețe extraordinară, a hotărât să se căsătorească cu ea, cu toate că a fost avertizat să n-o facă. I s-a amintit că ea a fost declarată o „femeie fatală” cea ce se acordă femeilor cărora le-au murit doi soți. „Femeia fatală” după halacha (legea evreiască). Într-adevăr la începutul poveștii noastre moare și Abaye. Atunci ea merge la tribunalul lui Rava, un alt mare înțelept, coleg cu Abaye. ca să ceară alocația ca văduvă. Rava 278-352) רבא) era un înțelept notoriu, șeful școlii din Mehoza. Rava și Abaye erau prieteni și s-au desfășurat multe dispute între cei doi de la care au rămas diferite reguli (halachot). Rava i-a acordat văduvei alocația cerută. Însă ea a mai cerut apoi să se adauge și vinul, o alocație care exista în unele locuri, dacă femeia obișnuia să bea vin. Rava se miră de această cerere, cunoscându-l foarte bine pe Abaye. El îi spune lui Homa: „Eu îl cunosc pe Abaye foarte bine și știu că el nu obișnuia să bea vin”. Însă văduva continuă să susțină: „Crede-mă domnule, el obișnuia să-mi ofere vin în pahare atât de mari”. Când ea a spus „atât de mari”, a ridicat o mână că să arate cât de mari erau paharele. În același moment, i s-a dezvelit tot brațul din haina pe care o purta. Pe vremea aceea acest act era inadmisibil, poate egal într-un fel cu o goliciune totală în zilele noastre. Chiar și astăzi dezvăluirea brațelor poate avea o conotație erotică.

Frumusețea lui Homa era atât de strălucitoare, încât în acel moment „a căzut o lumină în tribunal”, adică sala s-a umplut de lumină. Ideea aceasta că frumusețea unei femei poate aduce lumina se găsește de-a lungul anilor în multe culturi. Dacă Rava i-a aprobat și această cerere, noi credem că probabil așa a fost, însă Talmudul nu spune nimic despre aceasta.

Însă povestea nu se termină aici, ci ea prinde o cotitură bruscă care poate fi considerată destul de anticipată. Talmudul ne povestește, că după acest episod, Rava s-a grăbit să ajungă acasă. El cere soției sale ca ea să se culce cu el imediat. Soția lui Rava nu era o debutantă, ci era fiica renumitului înțelept Rav Hisda (nu-i știm numele, ci doar după cum este numită peste tot „fiica lui Rav Hisda”) și a avut parte de o educație specială. Ea a simțit imediat că ceva nu este ca de obicei cu soțul ei. Ca atare îi apar pe loc suspiciuni. Îi spune lui Rava pe îndelete: „Dragul meu, ce ți-a venit hodoronc-tronc la ce am auzit? Ce ți-a trezit înflăcărea asta? Povestește-mi ce s-a petrecut astăzi la tribunal. Rava, care nu avea încotro, îi spune: „Homa, văduva lui Abaye, a fost astăzi în tribunal”.

Soției lui Rava aceasta i-a fost de ajuns. Ea a luat primul lucru care i-a căzut la mână - un zăvor cu care se încuie o ladă și a ieșit în vâlvă s-o caute pe Homa. Când a găsit-o în oraș, a început s-o lovească cu zăvorul și nu a încetat până când nu a alungat-o din orașul Mehoza. Ea îi spune: „Nu ți-a fost de ajuns că ai omorât trei soți, tu te-ai repezit și la soțul meu, oare vrei să-i aduci și lui moartea?”.

Până aici povestea care ridică foarte multe întrebări și provocări. Vom analiza doar câteva dintre ele.

Câteva analize despre întâmplările uluitoare din acest eveniment

Una din motivele-temele care acompaniază această poveste ca și o mare parte a literaturii antice este dorirea gândurilor și a emoțiilor. Așa noi ne putem doar închipui ce a simțit regele David când a văzut-o pe Bat Șeva pe acoperiș spălându-se. În literatura talmudică această tendință sporește. Importanta cercetătoare a literaturii ebraice Zohar Șavit susține că literatura talmudică a fost influențată în această tendință de scrierile creștine ale apostolilor care au fost alcătuite înaintea perioadei talmudice. Ea aduce o serie de exemple din care noi vom alege doar una din Noul Testament: „Și a mai zis [Isus], Ceea ce iese din om, aceea îl întinează. Căci dinăuntru, din inima oamenilor, ies gândurile dăunătoare: imoralitatea sexuală, furturile, omorurile, adulterul, lăcomia, actele de răutate, înșelătoria, conduita nerușinată, invidia, blasfemia, trufia și nesăbuiința. Toate aceste lucruri rele vin dinăuntru și îl întinează pe om” (Marcu 7:20-23). Noi citim în evangheliile de nenumărate ori importanța alocată citirii gândurilor, astfel să știm mai bine cele ce vor veni: „Și Isus nu avea încredere în ei, fiindcă le cunoștea viciile” (Ioan 2:24).

După această afirmare, scrierile evreiești din perioada Talmudului ar fi fost influențate de aceste abordări creștine scriind răspicat despre adulter, invidie, vicii și altele asemănătoare. Povestea noastră arată printre altele că gânduri ascunse ale unui om ies la iveală prin faptele sale. Soția lui Rava, fiica lui Rav Hisda, simte imediat că comportamentul soțului ei este neobișnuit. De unde o fi știut ea că gânduri nepotrivite i-au trecut prin mintea soțului ei? Oare ea observase o schimbare a feței? Poate el a început să viseze? Oare s-a atins de ea în mod diferit decât de obicei? Poate că Rava a alergat la soția lui ca să alunge gândurile la alta? Toate acestea Talmudul nu ni le spune. Ne lasă pe fiecare dintre noi să înțelegem cum vrem.

Cât despre această doamnă nobilă, fiica lui Rav Hisda, noi citim în altă parte din Talmud, în tractatul levamot 34:b: „Rava i-a spus fiicei lui Rav Hisda, tu știi că unii înțelepți sușotesc despre tine? Ea i-a spus, eu, tânjeam doar după tine”. Cu alte cuvinte, se bârfea despre ea că a rămas văduvă mulți ani fără să se mărite din nou [cu Rava], pe când ea planifica pas cu pas să se mărite cu Rava.

Interesant că Rav Hisda și-a educat fetele să fie modeste în fața soților lor (Talmud, tractatul Șabat 140:b) și le-a dovedit că tocmai lucrurile ținute în taină, ascunse la vedere, inspiră pasiune mai mult decât cele care sunt la vedere. Pe de altă parte, lumea o cunoștea pe Homa ca o femeie seducătoare, ispititoare și letală, una care poate să dea peste cap un cămin cu toată familia. Însă marele mister care rămâne neelucidat este următorul: oare Homa, văduva lui Abaye, a încercat să-l seducă pe colegul soțului ei, care era căsătorit cu o văduvă bogată și frumoasă, după ce a râvnit după el ani de zile? Sau el, Rava, nu a deslușit corect faptele ei? Se mai pune întrebarea dacă dezvelirea brațului lui Homa în tribunal a fost accidental sau a fost un gest brusc de ispitire? Luând în considerare trecutul ei de „femeie fatală” care a îngropat trei soți, Rava era în stare să-și închipuie că ea încearcă să-l seducă - de aceea simțurile i s-au încins în așa fel încât soția lui a simțit imediat acest lucru.

Despre educația fetelor

Talmudul în tractatul Șabat ne povestește despre sfaturile pe care marele înțelept Rav Hisda le-a dat fetelor lui în legătură cu comportamentul lor față de bărbați: „Când vă aflați în preajma soților voștri să vă purtați cu modestie. Să nu mâncați prea multă pâine lângă ei, înainte de culcare să nu mâncați ierburi care provoacă miros rău la gură. Noaptea să nu mâncați și să nu beți tare fiindcă ea provoacă diaree, iar când aveți scaun nu mergeți în același loc unde iese soțul vostru. Dacă auziți că cineva bate la ușă, întrebați „Cine este aceasta?” și nu „Cine este acesta?” ca să vadă toți că nu aveți de a face cu alți bărbați”.

Însă Rav Hisda nu se limitează doar la aceste sfaturi. El le explică în detalii și secrete din dormitor: cum să însuflețească dorințele sexuale. El le detailează printr-o prezentare simbolică: el a luat într-o mână o perlă, iar în cealaltă o bucată de sol. Perla le-o arată imediat, pe când cealaltă mână a rămas strânsă până când ele l-au implorat să o deschidă. Doar atunci el le arată ce ținea în mâna aceea.

Talmudul nu ne deslușește povestea și nu ne dă tâlcul. Aici, ca de obicei, ne vine în ajutor Rași, care ne dă

explicația următoare: „Când soțul tău te pipăie ca să se încingă pentru relații, ține un sân într-o mână și unul în altul, scoate-i sânii ca să-i intensifici jinduirea, însă la locul relației să nu te grăbești ca să i se intensifice pofta iubirii și să te implore”.

Ce învățăm din acest episod?

Acest episod se adaugă la multe altele din Talmud și din midraș din care noi putem învăța o porțiune din viața personală a marilor înțelepți din perioada celui de al doilea Templu și cea care a urmat. Noi descoperim că și ei, oameni de mare credință care ne-au stabilit reguli de viață, aveau vicii și dorințe, sentimente de fidelitate și câteodată chiar râvneau după soția prietenului.

Nu-i de mirare că această poveste îndrăzneată a creat o inspirație la doi dintre stâlpii literaturii moderne ebraice. Primul este poetul național Haiim Nahman Bialik în cartea sa monumentală despre legenda evreiască (*agada*). Al doilea este cel mai mare scriitor contemporan, laureat al premiului Nobel la literatură din anul 1966, Șai Agnon, în novela sa „Altă față” *Panim aherot*, inspirată din această poveste.

Într-un limbaj strâns și cu puține cuvinte reușește Talmudul să ne aducă o gamă amplă de pizmă și emoții îmbibate cu mult umor și să zugrăvească pe înțelepții din Talmud ca persoane obișnuite cu vulnerabilitate umană, care ne duc la o identificare profundă cu ei.